

ISSN 0350-185x
UDK 808

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

LXVII

У СПОМЕН НА АКАДЕМИКА МИЛКУ ИВИЋ

Уређивачки одбор:

*др Јасна Влајић-Појовић, др Даринка Горџан-Премк, др Рајна Драјићевић,
др Најда Иванова, др Александар Лома, др Алина В. Маслова, др Софија
Милорадовић, др Мирослав Николић, др Асим Пецо, др Предраг Пијер,
др Слободан Ремейић, др Андреј Н. Собољев, др Живојин Сјанојчић,
др Срејко Танасић, др Зузана Тојолињска, др Виктор Фригман*

Главни уредник

Предраг Пипер

БЕОГРАД
2011

АКАДЕМИК МИЛКА ИВИЋ (1923–2011)

Крајем зиме 2011. године преминула је академик Милка Ивић. Њеним одласком завршило се једно раздобље новије српске лингвистике, у којем је Милка Ивић била последњи велики представник свог даровитог поколења.

Милка Ивић проживела је дуг и у много чему интелектуално богат живот носећи с природном лакоћом своју изузетност, која ју је стално и заслужено пратила.

Школовање је Милка Ивић добила најбоље које су у време њеног детињства могла добити деца добростојећих српских интелектуалаца, какав су били њен отац др Радоје Јовановић, државни саветник, и Светлана Илић, старија ћерка песника Војислава Ј. Илића. На самом почетку студија (1945) интересовања Милке Ивић била су подељена између књижевности и математике. Неочекивани сусрет са професором Александром Белићем био је преломан за избор њеног животног позива – определила се за студирање и проучавање српског језика и опште лингвистике. Њен добитак био је тиме двострук јер је на језичким студијама упознала Павла Ивића, с којим ће затим проживети у браку многе лепе године и с којим ће заједно изградити, на научном и наставном пољу, најлепшу задужбину српске лингвистике друге половине XX века.

Истраживачки дар Милке Ивић заблистао је већ на студијама, када је написала семинарски рад „Једно поређење Вуковог језика са нашим данашњим књижевним језиком“ (1947), који је био толико испред свог времена да је наишао на неразумевање оних професора који су први о њему дали свој суд, али га је ауторитет Александра Белића заштитио од неодговарајућих тумачења. Тај рад, који ће касније бити објављен у *Зборнику за филологију и лингвистику* Матице српске (1957), постаће окосница књиге Милке Ивић *О језику*

Вуковом и вуковском, која је имала два издања (1990, 1997), као и низа радова које је до последњих година живота писала о променама у српском језику од прве половине XIX века до друге половине XX и почетка XXI века, често из угла историје речи у историји културе.

По завршеним студијама (1949) Милка Ивић је исте године, будући од треће године студија, као одличан студент, стипендиста Института за српски језик САН, почела да ради у том институту, што ће бити њена прва и врло инспиративна научна радионица, чега ће се касније са захвалношћу сећати.

У то време почињу и прва искуства Милке Ивић у универзитетској настави. Проф. Александар Белић поверавао је Милки Ивић да га повремено замени на предавањима. Неки од њених тадашњих слушаалаца, сада у пензији, сећају се да су већ та прва предавања Милке Ивић била веома упечатљива и изузетно посећена.

Рад на Речнику САНУ био је подстицајан за прва научна истраживања Милке Ивић па и за њен избор теме за докторску дисертацију *Значења српскохрватској инсјрументјала и њихов развој*, коју је одбранила 1953, а објавила 1954. године. Та књига је остала до нашег времена недосегнуто истраживање из области историјске синтаксе и семантике падежа, спој проучавања готово неистражене, а врло сложене проблемске области, скрупулозне обраде врло широке и разноврсне грађе и оригиналних понуђених решења, и у концепцији целе монографије и у низу појединачних проблема.

Пошто се није указивала могућност да буде примљена на Катедру за јужнословенске језике и општу лингвистику Филозофског факултета Универзитета у Београду, Милка Ивић је 1955. године постала доцент Одсека за јужнословенске језике Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду. Ту ће предавати, на понос својих студената, колега, катедре, факултета и целог универзитета, све до одласка у пензију 1. октобра 1984. Павле и Милка Ивић су, са својим сарадницима, на Филозофском факултету у Новом Саду створили један од најјачих славистичких центара, који се често назива школом Павла и Милке Ивић или новосадском лингвистичком школом.

У Новом Саду Милка Ивић је, као професор српскохрватског језика и опште лингвистике, живо учествовала у организовању наставног и научног живота и рада на Филозофском факултету и у Матици српској, где је била члан Одбора Одељења за књижевност и језик, члан Катедре Матице српске, члан уредништва *Зборника Матице српске за филолојију и лингвистику*, поред других одговорних задужења.

Уз педагошки универзитетски рад Милка Ивић је доста времена проводила на студијским боравцима у иностранству и на научним скуповима, посебно као члан Комисије за проучавање граматичке структуре словенских језика Међународног славистичког комитета. Била је у непосредним контактима с многим водећим лингвистима и славистима и радо виђен гост на многим универзитетима. Могућности да настави професорску каријеру у иностранству увек је претпостављала живот и рад у својој земљи.

По избору за члана САНУ (1976) и, поготову, после пензионисања Милка Ивић је и у Београду с једнаким залагањем учествовала у делатностима радних тела САНУ и Института за српски језик САНУ, где је вршила више одговорних дужности: председник Одбора за Речник српскохрватског књижевног и народног језика, Председник Одбора за ономастику, председник Управног одбора Института и др. Била је и председник Одбора за стандардизацију српског језика, као и председник Комисије за синтаксу тог одбора.

Академик Милка Ивић била је члан четирију академија наука (Академије наука и уметности Норвешке /од 1976/, Српске академије наука и уметности /од 1976/, Саксонске академије наука и уметности /од 1979/, Словеначке академије наука и уметности /од 1983/), врло активан и угледан члан Комисије за проучавање граматичке структуре словенских језика Међународног славистичког комитета (1964–1984), почасни члан Лингвистичког друштва Чешке (2000), почасни доктор Руског државног универзитета у Петрозаводску (2002) и добитник неколико највиших друштвених признања за научни и наставни рад.

Милка Ивић и Павле Ивић стекли су, свако у својој области истраживања, светску научну афирмацију без премца у српској лингвистици. Име Милке Ивић учинила је посебно познатим њена књига *Правци у лингвистици*, најпревођенија књига српске лингвистике, од Јапана до САД, од Финске до Јордана, која је само на српскохрватском језику имала десет издања (пет у Љубљани и пет у Београду).

О високом месту које је Милка Ивић имала у свету лингвистике сведочи и чињеница да је још 1972. године њен рад о словенским обавезним детерминаторима ушао у антологију радова из структуралистичке синтаксичке теорије (Фреда Хаусхолдера), а да су њени чланци објављивани у најугледнијим славистичким часописима и зборницима.

Поред монографије о инструменталу и *Праваца у лингвистици* Милка Ивић је објавила и књиге *Лингвистички ојледи* (1983, 1995,

2008), *О језику Вуковом и вуковском* (1990, *О Вуковом и вуковском језику* 1997), *О зеленом коњу: нови лингвистички оједи* (1995), *Лингвистички оједи, њири* (2000), *Ред речи: лингвистички оједи, чешири* (2002), *О речима: коинзивни, њрамајички и културолошки асијекти српске лексике: лингвистички оједи, њеи* (2005), *Језик о нама: лингвистички оједи, шест* (2006), као и преко четиристо других научних радова (укупно 455, в. њену потпуну личну библиографију у овој књизи *Јужнословенској филолоја*).

Академик Милка Ивић је била драгоцен члан уредништава више лингвистичких часописа код нас и у иностранству. С посебном преданошћу уређивала је *Јужнословенски филолој*, чији је главни уредник била од 1974. до 2007. године (у којем је 1949. објавила своје прве научне радове). У том периоду знатно се проширио круг иностраних сарадника *Јужнословенској филолоја* и удео теоријских радова у његовом садржају.

Проучавајући језик више од шест деценија, Милка Ивић је помно пратила живот језика и развој науке о језику. Три главна предмета њених интересовања били су српски, односно српскохрватски језик, словенски језици и лингвистичка теорија и методологија у свом историјском развоју и у актуелном тренутку. У истраживањима Милке Ивић ти најшири проблемски кругови били су најчешће повезани, а њени радови су се разликовали, пре свега, по томе на чему је у појединима од њих било тежиште пажње. Увек је полазила од језичке реалности, а склоност ка решавању теоријских проблема није је ометала да пишући о језику полази од конкретних језичких чињеница. Милка Ивић је као мало ко умела да иза наизглед неважне и споредне језичке појаве увиди важне теоријске чињенице. У српску лингвистику увела је велики број теоријских појмова и убедљиво их је образложила на српској и словенској језичкој грађи. Српски лингвистички појмовник који дугујемо Милки Ивић заслуживао би да буде предмет посебне публикације.

Милка Ивић није само активно пратила кретања у лингвистичкој теорији, од структурализма до когнитивне лингвистике, него је и учествовала у њиховом развоју. С лакоћом је проницала у суштине теоријских новина и развијала их на српском и словенском материјалу, остајући при томе аутентична, а не представник једног правца.

Милка Ивић је и у Србији, и у Југославији, и у свету била позната као лингвиста међу највећима које смо икад имали, као стручњак за питања теоријске лингвистике и науке о српском језику, посебно синтаксе и семантике, синтаксе реченице, синтаксе падежа, синтаксе

глагола, односа између граматике и лексике, когнитивне лингвистике, типологије језика, теорије морфолошких категорија, историје речи у историји културе, лексичке семантике, историје лингвистике и за друга лингвистичка питања.

О научним достигнућима Милке Ивић најбоље сведоче њени радови. О њеном научном делу говоре и десетине приказа књига и научних чланака Милке Ивић који су објављени у публикацијама широм света. О том делу сведоче и радови других аутора који су били подстакнути идејама Милке Ивић, понајвише они који су били објављени у зборницима њој у част (1983–1984, 2004), као и монографија *Лингвистика Милке Ивић* (2008), коју је написала и објавила група њених ученика и сарадника. О томе говоре и некролози академику Милки Ивић које доносе *Глас Одељења језика и књижевности САНУ*, *Зборник Мајнице српске за филологију и лингвистику*, *Зборник Мајнице српске за књижевност и језик*, *Летойис Мајнице српске*, *Biulletin Polskiego Towarzystwa Językoznawczego*, интернет страница Комисије за проучавање граматичке структуре словенских језика Међународног славистичког комитета и други лингвистички и славистички часописи.

Академска јавност Милку Ивић памти и као учитеља, као научног родитеља, јер је подигла многа поколења лингвиста на начелима на којима је сама живела и радила, и у која је веровала. Милка Ивић је многе обрадовала, многе научила, поучила, упутила, подржала, заштитила, охрабрила. Зрачила је добротом и мудрошћу, а њен лик светлеће заувек у свима који су је икад упознали.

Нека јој је вечан спомен и Царство небеско.

*Преграј Пијер**

* piperm@eunet.rs